

Grafstenen

1 Grafsteen in de zuidmuur Aernoudt Nocke (+1501) en Kathelijne Rijcquaerts (+1503)

Afmetingen: H. 250cm , Br. 144cm

Materiaal: Doornikse kalksteen met sterke ververing door regen en wind.

Techniek: Blauwsteen bewerkt in lijngravuur

Plaats: buitenmuur (zuidkant) van de St Amanduskerk in Bekegem, onder het venster in de zuidelijke transeptgevel

Beschrijving: gebaarde man, en vrouw, beiden gehuld in een lijkwade. Op de vier hoeken zijn vier lobben met de evangelistensymbolen. De langszijden zijn op de helft onderbroken door twee lobben met wapenschild

Inscriptie: Randschrift in gotisch minuskel, startend beneden links "**sepulture va(n) Aernoudt /fs aernouds nocke die overleed int (schild) jaer XVc een. Den XXXen. dach. in meye. HIER LEGHET KATHELIJN F(ilia) JAN F(ilius) A(????)S/ RIJCQUAERTS AERNOUDT NOCKE WIJF WAS (schild) DIE STARF INT JAER XVcIII den XXIIen dach in/meye".**

(Kathelijne Rijcquaert, dochter van Jan, de zoon van Antheunis (?), die de vrouw van Arnoudt Nocke was.)

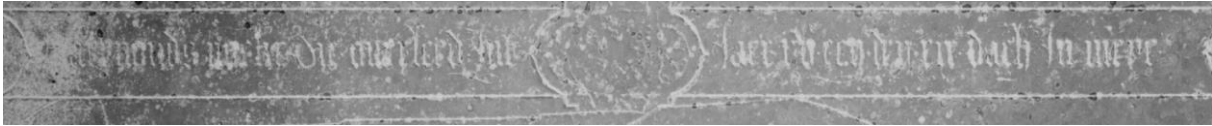
Heraldiek: Rechts: "op een veld een zespuntige ster". Links: gedeeld, I zoals hiervoor, II "drie korenschoven(?) twee, één".

Bespreking: de sterk geerodeerde zerk kan nog worden gered indien hij onmiddelijk binnen bewaard wordt. Weale trok hem reeds aan in de buitenmuur, volgens hem lag hij voordien in het koor.

Bibliografie: BOB,hs.599 (Weale), Notes, a.w., "Bekeghem". Fotorepertorium, kanton Oostende II, 1977,p.15, vermeld verkeerdelijk dat het om de voorstelling gaat van twee abdisen.

Foto: KIK B. 800 36' 44 Fotorepertorium, 1977, p.15

Uitleg

- De voor-reformatorische zerken kenmerken zich door het gotische randschrift met een datering in Romeinse cijfers, met veelal een afbeelding in het middenveld en meestal de symbolen van de vier Evangelisten in de hoeken. De vroegchristelijke Kerk, die veel gebruik maakte van symbolische beeldentaal, stelde de evangelisten soms voor als vier gevleugelde wezens: de adelaar voor Johannes, de engel voor Mattheüs, de stier of os voor Lucas en de leeuw voor Marcus. Deze symbolen worden in de bijbel genoemd in Ezechiël 1:5-14 waarin de profeet vertelt van een vreemd visioen van de vier wezens. Het boek Openbaring (4:6-8) beschrijft soortgelijke dieren die de troon van God omringen (Apocalyps, 3). Zij zijn daarom algemeen bekend als de 'apocalyptische dieren'. De mens stelt Mattheus voor omdat het zijn evangelie is dat begint met de stamboom van Christus' voorvaderen; Marcus begint met de stem die roept in de woestijn, een zinspeling op de leeuw; De os, het offerdier, is Lucas, wiens evangelie begint met de beschrijving van het offer van de priester. Zacharias; De adelaar, die dichter dan alle vogels andere vogels de hemel benadert, is Johannes, die God in zijn visioen het meest van nabij ziet.
Pas in de middeleeuwen werden ze in verband gebracht met de vier Evangelisten. Op grafzerken komen ze voor vanaf de eerste helft van de vijftiende eeuw tot de Reformatie in 1572. Zij tonen de verbondenheid van de overledenen met het christendom, waar zij als representatie van de belangrijkste boeken van het Nieuwe Testament symbool voor staan. Na de Reformatie verdween het gotische randschrift en maakte plaats voor een grafscript in hedendaags Latijns lettertype met Arabische cijfers dat geheel geplaatst werd in het middenveld. Er werd vanaf toen ook meer informatie over de overledene vermeld.
- Een priester kreeg altijd de titel "heer" voor zijn naam, tenzij hij een hogere functie bekleedde. Het was een algemeen gebruik dat priesters bij hun moeder of beide ouders begraven werden, of zelfs met nog meer familieleden, als de ruimte dat toeliet.

In de tuin aan de noordkant van de kerk ligt nog een zeer oude altaarsteen, met enkele wijdingskruizen er nog op. Er moeten er vijf op gestaan hebben, naar de vijf kruiswonden van Christus. Deze steen heeft voor de Reformatie in de kerk gelegen.

2 Grafsteen Telleboom – Balins

Grafsteen van Pieter Telleboom (+1526) en Cornelia Balins (+1568)

Afmetingen: H. 125cm, Br. 70cm

Materiaal: witsteen, zeer slecht bewaard.

Plaats: opgesteld in de buitenmuur (zuidkant), van de St. Amanduskerk in Bekegem.

Beschrijving: echtpaar met onder hen hun geknieelde kinderen. Er blijven nu slechts enkele lijnen meer over van de graving.

Inscriptie: het gotisch randschrift is nu onleesbaar en nagenoeg volledig afgesleten.

Bespreking: De zerk is waarschijnlijk te identificeren met die beschreven door Weale "Un homme et une femme; au dessous d'eux 2 garçons et 3 filles à genoux. Aux angles des têtes de mort encadrés dans des cercles réunis par une bande

(l'inscription commence en ...à ...) **Sepulture van Pieter Telleboom die overleet a(nno) XVc ende XXVI den XVlen In april En(de)/ van Cornelie fa jan balins/ de huusvr(auwe) va(n) pieter voors(eide) die overleet op de(n) meidach a(nn)o XVc LXVIII.**

Bibliografie: BOB, hs. 599 (Weale), Notes, a.w., "Bekeghem".

3 Grafsteen Willem vande Weghe

Grafsteen van Willem van den Weghe(+1528) en Pirine, zijn vrouw (+1529)

Afmetingen: H.125cm, Br.67cm (vroeger H. 171cm, Br. 101cm)

Materiaal: arduin, het overgrote deel van de zerk is totaal afgesleten, het onderste deel is nu verdwenen.

Plaats: in de vloer voor de linkeringang (westzijde) van de St. Amanduskerk in Bekegem.

Beschrijving: er resten slechts enkele lijnfragmenten die wijzen op een vroegere persoonsafbeelding.

Inscriptie: in gotisch letterschrift **"sepulture van ... van den /Weghe fs michiels die starf / ... / ... ap ..."**

Bespreking: Weale beschreef de zerk: "Pierre bleue devant la porte de l'église, autrefois dans le transept sud. H 1m71. L 1m01. Un bourgeois et sa femme; aux angles, les emblèmes évangéliques encadrés dans des quatrefeuilles réunis par des bandes : L'inscription commence en bas à senestre : « **Sepulture van willem vanden/ weghe. Fs Michiels die starf a(nno) XVcXXVIII. Den XXVIII In Sporkele/ Sepulture van pirine zijn wijf/ f... die overleet a(nno) XVc.XXIX den XXen dach van april.** »

4 Anonieme grafsteen

Vroeger bevond zich nog een grafsteen in de kerk. Zo vermeldt W.H.J.Weale de verkoop van de volgende priesterzerk: "Pierre aytrefois dans le transept nord (acheté par M. Put, notaire à Eerneghem). Vers 1310. Sous un dais à sept lobes un prêtre revêtu des ornements sacerdotaux; la tête, les mains qui sont croisées, et le calice placé sur la poitrine au-dessus d'elles, en marbre et cuivre, sont perdues. L'inscription en lettres Longobardiques occupe le bord de la pierre". Wat verder met deze zerk gebeurde is niet bekend, het is niet uitgesloten dat hij zich nog in Eernegem bevindt, misschien in de tuin van het voormalige notarishuis.

Bibliografie: BOB, hs.599 (Weale), Notes, a.w., "Bekeghem"

5 Grafsteen Wouter Lewins (-18/07/1400)

Wouter Lewin was pastoor in Bekegem. Hij werd begraven in de kerk. De grafsteen werd later gebruikt als altaarsteen. Zijn grafsteen zal door pastoor Gadeyne ontdekt worden. Hij werd verzaagd en gebruikt als dorpels voor een nieuwbouwwoning in de Bevrijdingsweg. Onder de woning liggen nog twee grafstenen die gebruikt worden als fundering.

"Hier leghet Wouter Lewins F Jans, die staerf in tjaer ons Heeren MCCCC up den XVIII sten dagh in Hoymaent. Bid over de ziele"

7 Grafsteen van Anna Marie Vanhoutte.

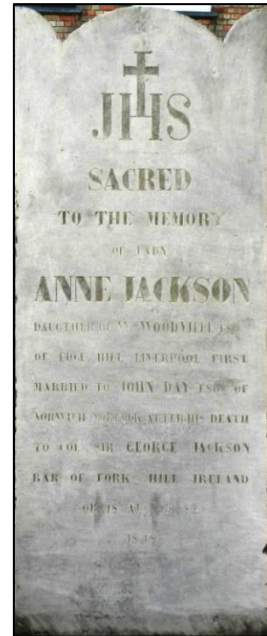
Anna Marie Vanhoutte was gehuwd met Daniel Tanghe. Zij overleed op 3 februari 1756.

Deze steen werd gevonden in de weide van het echtpaar Delanghe -Demeulemeester. Vele jaren lag hij aan de achterdeur van de herberg "Oud Gemeentehuis", nu "De Roste Muis". Hij ligt nu nabij de kerkhofmuur, niet ver van de grafsteen van Anne Woodville.

6 Grafsteen van barones Anne Woodville (+ 1848)

Anne Woodville was een Engelse adellijke dame Ze was gehuwd met de Ierse kolonel en baron George Jackson. Ze woonde in Bekegem nabij de "Witte Molen" in haar landhuis "Ma Campagne". In 2013 werd de grafsteen ontdekt. Hij lag voor de deur van de noordelijke sacristie. De steen staat nu geplaatst nabij de kerkhofmuur. Meer uitleg op www.Bekegem.be.

8 Het testament van pastoor Buuck (+1535) op een ingemetselde steen.

Het verhaal begint als volgt: Bij de vernieuwing van de kerk in 1857 liet bisschop Faict "een versleten kalkachtige steen" in metsen in de buitengevel van de zuidelijke kruisbeuk van de vernieuwde kerk. Voorheen werd de steen gebruikt als deurdorpel van de achterdeur van de pastorie. (vermoedelijk de pastorie aan de andere kant van de kerk in de Dorpstraat). In de paastijd van 1868 kwam Gezelle naar Bekegem en schreef alles af wat er op de steen stond gebeiteld. Dit was niet min. Het was het gehele testament van pastoor Jacob Buuck... ." Zie voor de rest van het verhaal op de website van Bekegem: www.bekegem.be

Bijlage: Algemeenheden¹

Grafmonumenten van de middeleeuwen tot in de 19e eeuw

De meest onherroepelijke van alle scheidingen is deze tussen leven en dood. Voor ieder mens is er het probleem van het heengaan uit dit leven en het gebeuren na de dood. In elke cultuur wordt het mysterie van de scheiding tussen geest en lichaam vergezeld van een aantal rituele handelingen ; deze vinden hun oorsprong in een aloude intuïtief geloof dat de geest na de dood verder leeft in een hiernamaals, terwijl het stoffelijk overschot aan de aarde wordt toevertrouwd. Opdat de overledene in de herinnering zou voortleven, wordt door de naastbestaanden een grafmonument opgericht dat tevens een herkenningsteken kan zijn: men treft er de naam, dikwijls het portret en het familiewapen van de overledene op aan: zijn rang, zijn functie en daden worden opgeroepen. Het grafmonument vormt aldus een tastbaar bewijs van de piëteit en de eerbied van de levenden voor hun geliefde doden. In de grafkunst, meer dan in welke andere vorm van artistieke expressie ook, heeft de mens getracht zijn diepste roerselen en gedachten over dood en hiernamaals gestalte te geven.

Van de catacomben naar de kerk

In de Griekse en Romeinse beschaving werd het lichaam van een dode als onrein beschouwd en er bestond een algemeen verbod om binnen de stadswallen te begraven. De eerste

¹ bron: Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen

christenen begroeven hun doden tijdens de kerkvervolging in schuilplaatsen buiten de stad. Na het edict van Milaan in 313 waarbij keizer Constantijn het christendom als godsdienst officieel erkende, werd er niet meer in de catacomben begraven. Nu het christendom niet langer een ondergrondbeweging was, begonnen de christenen gedachteniskerken te bouwen rondom de martelaarsgraven. Boven het eigenlijke graf werd een altaar opgericht. Het was de vrome wens van de gelovigen om na de dood een laatste rustplaats te vinden in de nabijheid van de relieken van een martelaar. Martelaarsgraven waren immers drukbezochte bedevaartsoorden en men meende te kunnen meegenieten van de smeekbeden die door de pelgrims werden uitgesproken. Het verlangen naar bijzetting "ad sanctos" werd nog aangemoedigd door de uitspraak van de kerkvader Joh. Chrysostomus (345-407) die verkondigde dat de aanwezigheid van het gebeente van een martelaar voor de duivel een ondraaglijke kwelling was. Men treft de oudste dodengedachteniskerken aan langs de grote invalswegen, buiten de stad. Toen het Romeinse verbod om binnen de stad te begraven in de 6e eeuw werd opgeheven, gebeurde ook hier bijzetting in de bedehuizen. Vanuit Rome verspreidde zich deze gewoonte over heel de christelijke wereld.

Het christelijk graf van de middeleeuwen tot aan de renaissance: Het christelijk verlangen naar begraving in de kerk.

Het privilege in de kerk begraven te worden onderstelt een juridische band tussen de kerk en de aflijvige : in de strikte zin had slechts één persoon het recht in de kerk begraven te zijn, namelijk de patroon of de stichter van de kerk. Dit recht kon echter verworven worden: wanneer een persoon zich tijdens zijn leven verdienstelijk had gemaakt door belangrijke schenkingen, kon hieraan als beloning een graf in de kerk verbonden worden. Bisschoppen genoten het recht op begraving in hun kathedraal. Koningen en hoge adel vonden gewoonlijk hun laatste rustplaatsen in abdijen, waar hun gedachtenis in de dagelijkse liturgie zou voortleven. Begraven in de kerk was duur, want de plaatsruimte was beperkt. Omdat de vraag het aanbod overtrof, duurde het dan ook niet lang vooraleer bijzetting in de kerk een privilege werd voor mensen die door hun ambt of stand begunstigd waren. Het verwerven van een graf in de kerk was niet langer verbonden met vroomheid en verdienste, maar met hoge geboorte, macht en rijkdom.

Het werd een kwestie van geld, een luxe die zich alleen kapitaalkrachtige opdrachtgevers konden veroorloven. Weldra nam de opeenstapeling van graven in de kerk zo'n omvang dat de liturgie en de circulatie van de kerkgangers bemoeilijkt werd. Het steeds openbreken van de kerkvloer bracht menigmaal verzakkingen en scheuringen van de grafstenen mee². Bovendien waren de graven zo overvol dat men bij het openen ervan op een steeds grotere hoeveelheid beenderen stootte ; om opnieuw plaats te maken werden zij geregeld ingezameld en in knekelhuizen of kerkzolders opgestapeld. Het probleem is op verscheidene kerkelijke concilies ter sprake gekomen, maar elk verbod tot kerkelijke bijzetting werd van de hand gewezen, omdat de geestelijkheid deze rijk gewaardeerde bron van inkomsten niet wilde missen. Slechts met het inwerking treden van het decreet van Napoleon in 1804 behoorde de begraving in de kerk definitief tot het verleden.

De rangschikking van de graven gebeurde volgens standenhiërarchie. De duurste plaatsen lagen in het hoofdkoor, dichtbij het altaar waarin de relikwieën bewaard werden, en de goedkopere lagen in het schip en de zijbeuken. Over de begraving van de gewone sterveling is weinig geweten. Hij kon de weelde van een grafsteen niet bekostigen en werd ter ruste gelegd op de gewijde kerkhofgrond, waar hij een bescheiden houten kruis als herinneringsteken kreeg. Nochtans bestond ook hier een hiërarchie. Nu nog leeft de idee van duurder en korter bij de kerk voort: men wil op de "gouden hoek" d.i. aan de oostzijde van de

---

² Rijke stinkers:

Deze uitdrukking is algemeen bekend. Zo betiteld men de rijkere parochianen die destijds in de kerk begraven werden. Meerdere keren per jaar werd de kerkvloer opengebrouwen om er de lieden te begraven; In onze kerken zal er inderdaad permanent een wazige lijkgeur gehangen hebben. Jozef II heeft er in 1784 resoluut een einde gemaakt met begravingen binnen het kerkgebouw (uit Biekorf 1998)

kerk begraven worden. Een veel gehoorde opvatting is dat ook de graven zelf georiënteerd werden, d.w.z. de dode lag met de voeten naar het oosten en met het hoofd naar het westen zodat hij op de dag van het Laatste Oordeel slechts rechtop hoeft te zitten om Christus' komst in het oosten tegemoet te zien. Een aandachtig bezoek aan een kerk of kerkhof leert evenwel dat deze oriëntatie niet voor alle graven geldt.

Kunst na het leven : grafmonumenten van de middeleeuwen tot in de 19e eeuw

Grafzerken en grafplaten

De funeraire kunst toont ons hoe de houding van de mens tegenover dood en hiernamaals door de eeuwen heen wijzigde.

Gelijkvloerse zerken en platen vormden het populaire grafteken tijdens de middeleeuwen: door de opeenhoping van sarcofagen rondom het altaar werd de liturgie en de rondgang in het kerkgebouw belemmerd. Daarom liet men de grafkisten onder de vloer zinken, soms in verscheidene verdiepingen boven elkaar, zodat het deksel van het bovenste graf op gelijk niveau kwam met de kerkvloering. Vanaf de 12e eeuw tot ver in de 18e eeuw treft men dit soort gedenktekens aan in kapellen en bedehuizen.

(1566-1578) hebben talrijke vorstelijke graven en tomben het moeten ontgelden: zij deelden het lot van de abdijen en kloosters die - naast andere kerkelijke instellingen - het mikpunt waren van de vernielzucht van de geuzen. Een tweede golf van verwoesting volgde tijdens de Franse Revolutie (1789) : kerken en kloosters werden afgeschaft en gesloopt en de inboedel verkocht of als afbraakmateriaal van de hand gedaan.

De wens naar leven na de dood, uitgedrukt in de grafkunst. Tot ongeveer het midden van de 14e eeuw wordt de dood zonder schroom benaderd. Zij heeft niets huiveringwekkends. Zij is de poort naar een beter en mooier leven, want zij maakt de hemelvaart van de onsterfelijke ziel mogelijk. De zekerheid te verrijzen zoals Christus drukt zijn stempel op de wijze waarop de middeleeuwse mens zich op zijn grafsteen liet voorstellen: in een serene, rustige houding als levende persoon met open ogen of hoogstens vredig ingeslapen. Hij heeft een mooi geïdealiseerd gelaat zonder individuele trekken. Verdriet schijnt nergens aanwezig te zijn. De handen zijn meestal in gebedshouding gevouwen vóór de borst. Zelden wordt de overledene afgebeeld in één van de activiteiten tijdens zijn leven. Uitzondering hierop zijn de priester- en de professorenzerken.

Priesters worden in de regel voorgesteld in kazuifel en met een kelk die vaak met messing is ingelegd, professoren, docerend vanop een kathedraal in aanwezigheid van een aandachtig auditorium. In de meeste gevallen is de functie die de overledene tijdens zijn leven bekleedde af te lezen van de kostumering en de attributen die hem vergezelden. De bisschop, de abt, de abdis, de kanunnik, in vol ornaat, dragen alle tekenen van hun waardigheid ; de adel laat zich voorstellen in maliënkolder of harnas. De wapenkleding is het meest modieuze element op de grafstenen. In tegenstelling tot de mannelijke burgerkleding die pas vanaf de 14e eeuw verschijnt en eerder archaïserend is,

Grafzerken met alleenstaande gisanten zijn tot de 13e eeuw zeldzaam, tenzij voor kloosterzusters en begijnen. Meestal rusten de vrouwen onder een dubbele grafsteen naast hun echtgenoot. De houding van de echtparen is aanvankelijk streng frontaal en hiëraïsch³; vanaf de 16e eeuw keren de echtgenoten zich naar elkaar toe in driekwart profiel waardoor de voorstelling een zekere intimiteit uitstraalt. De vrouwen zijn veelal gehuld in rijk gedrapeerde gewaden ; zij zijn opgesmukt met juwelen en dragen elegante hoedjes op hun verzorgd kapsel.

De inscripties op de grafplaten variëren van eeuw tot eeuw. Tot de tweede helft van de 14e eeuw treft men de gotische majuskel aan, breed gevormde en duidelijk leesbare lettertekens. Omstreeks 1350 gaat men over tot de gotische minuskel, waarbij de letters smaller en verticaler worden en derhalve vaak moeilijk leesbaar zijn. Aanvankelijk krijgt de tekst een vaste

---

³ Priesterlijk

plaats in de randlijst, hij is kort en stereotiep en beperkt zich tot de vermelding van voor- en familienaam van de afdijvige en de dag van zijn overlijden. Tot het midden van de 13e eeuw zijn de grafschriften in het Latijn opgesteld ; daarna wordt de Vlaamse taal gebruikelijk, doch voor de geestelijkheid blijft meestal het Latijn behouden.

Zo getuigt tot omstreeks 1350 de ganse iconografie en de symboliek op de grafplaten en -zerken van het optimistisch geloof van de opdrachtgever in de gelukzaligheid die hem wacht na zijn overlijden. Voor de middeleeuwse mens was de opstijging van de ziel in het hiernamaals een logisch en normaal gegeven. Daarom is de christelijke kunst nooit zo'n milde troostbrenger geweest als in de grafmonumenten uit die periode. Omstreeks het midden van de 14e eeuw heeft er een kentering plaats. De dood maakt niet langer de weg vrij naar het eeuwig leven, maar wordt de vijand van God en de schepping. Deze grondige mentaliteitsverandering is aan verschillende factoren toe te schrijven : naast oorzaken van demografische en economische aard, mag de rol van de bedelorden, vooral de franciscanen en dominicanen niet onderschat worden. Zij spelen in op het gevoel van de mens en vormen het christelijk temperament om. Zij leggen het accent op de passie van Ons Heer en doen heel Europa wenen over Christus' lijden. In de jaren 1348-1352 werd Europa geteisterd door de Zwarte Dood, de pest; zij woekerde in dichtbevolkte steden waar hygiëne onbestaande was en maaide een derde van het continent weg. Zij confronteerde de mens op een gruwelijke wijze en in een omvang als nooit tevoren, met het sterven. De dood is nu de triomferende macht die plotseling en midden in het leven toeslaat. De pest deed een steeds aanwezig doodsbeswustzijn ontstaan. Zelden konden de doden met plechtig ceremonieel door de naastbestaanden in de kerk van hun keuze begraven worden. Zo groeide er binnen het laatmiddeleeuwse Christendom een volledig nieuwe doodsgedachte, waarin vooral één element naar voren kwam: het besef der vergankelijkheid. Dit nieuwe doodsbeeld wordt ook in de grafkunst vertolkt. De symboliek van de onsterfelijkheid en van de eeuwigheidsverwachting wordt vervangen door een meer aard gebonden weergave, die dichter bij de werkelijkheid aanleunt : geen jeugdige schoonheid meer, maar een realistisch portret van de afdijvige, met vaak een poging tot psychologische karakteruitbeelding. De gelaatstrekken zijn krachtig uitgewerkt en versluieren de ouderdom niet. De gisant wordt nog steeds in vrome, biddende houding voorgesteld maar nu als een dode, met gesloten ogen. Bij sommige gisanten vallen de gewaden in een diepe plooi tussen de benen. De afdruk van het hoofd in het kussen is duidelijk zichtbaar. Vaak worden alle uitwendige tekens van vroegere schoonheid, macht en hoogwaardigheid weggelaten en slechts het stoffelijk overschot van de overledene, gehuld in een lijkwade, uitgebeeld. In de 16e eeuw wordt de brutale en vernietigende kracht van de dood soms gevisualiseerd in huiveringwekkende afbeeldingen van verschrompelde skeletten, beenderige geraamten en lichamen in ontbinding, verteerd door wormen en ander ongedierte. Uit hun mond verschijnen banderollen met betekenisvolle Latijnse inscripties, die de "memento-mori"-gedachte inhouden en de voorbijganger een vermanende boodschap meegeven : hodie mihi cras tibi (vandaag ik, morgen gij), respice finem (denk aan uw einde), sum quod eris (ik ben wat gij zult zijn), homo bulla (de mens is een zeepbel), enzovoort. Wij zijn hier ver verwijderd van de diep religieuze gedachte van weleer, toen op de grafstenen de vredige rust in afwachting van het paradijs geëvoceerd werd.

Ook moeten hier de grafschriften vermeld worden waarin de naam van de overledene en zijn sterfdatum vermeld staan. Vooral de sterfdag is belangrijk als aanduiding voor de jaargetijden, de jaarlijkse missen voor de afgestorvenen.

Altaarsteen en altaarwijding⁴

Een altaarsteen

⁴ Brief van R Van Belle aan A Ghyselbrecht – archief Ghyselbrecht in Gestella archief
Zie ook J Belonge "Stenen Charters"

Bij een altaar wijding zalft de bisschop het altaar graf op de 4 hoeken met chrisma, alsook op de plaats waar de relikwieën bewaard worden (vandaar "altaar graf").

Soms wordt hiervoor een holte in het blad gekapt maar vaak werden de relikwieën in een loden doos of in een glas in de sokkel gemetst. Vandaar dat glazen met relikwieën soms in het metselwerk aangetroffen worden.

Een altaar wordt gewijd zoals een kerk gewijd wordt. De vijf kruisen slaan dus op de cardiale punten en de relikwieën, een verder afgeleide symboliek is de vijf wonden van Christus.

Een altaar retabel of tabernakel kan een deel van het altaar bedekt hebben, vandaar de ligging der kruisen.

Altaar wijding beschrijving van de ritus⁵

De wijdingsriten omvatten achtereenvolgens:

1^e De reiniging: de bisschop wijdt gregoriaans water, tekent hiermee vijf kruisjes op het altaar in het midden en op de vier hoeken en besprenkeld langs alle zijden het altaar er zeven maal omheengaand.

2^e de bijzetting der relieken: ze worden tot bij het altaar gebracht en tussen brandende kaarsen op een tafel neergelegd; de bisschop zalft met chrisma het altaar graf in de vier hoeken, legt de relieken erin, zalft de onderzijde van de deksteen en bevestigt deze met mortel, aangemaakt met gregoriaans water, op get graf, hij zalft daarna de sluitsteen aan de bovenzijde met chrisma en bewierookt het altaar, deze bewieroking wordt ononderbroken door de priester voortgezet

3^e zalvingen en bewierokingen: eerst tekent de bisschop met olie der catechumenen vijf kruisjes op het altaarblad, bewierookt het altaar en herhaalt de zalving; na de bewieroking zalft hij nogmaals dezelfde plaatsen met chrisma, na een nieuwe bewieroking giet hij tegelijk olie der catechumenen en chrisma over het altaar en wrijft hij deze over de hele altaartafel uit; ondertussen zingt het koor psalmen, na elk vers de antifoon tussenvoegend. Na de zalving vormt de bisschop op de hoeken en in het midden vijf kruisjes met de daartoe gezegende wierook, en plaatst daarop de kruisjes van wasdraad. Als al de kruisjes ontstoken zijn heft de bisschop het antifoon Veni, Sancte, Spiritus aan, gevolgd door twee andere antifonen.

4^e als de wierook is opgebrand en de as verwijderd bidt de bisschop de wijdingsprefatie.

5^e De zalving met chrisma op de voorzijde van het altaarblad en op de voegen tussen het altaarblad en het onderstel op de vier hoeken besluit de ritus.

---

⁵ Liturgisch woordenboek Roermond 1958-1962